

SALLA
SIMUKKA

TAMMI

Suomen Kulttuurirahasto on tukenut tämän teoksen kirjoittamista.

Kansi ja ulkoasun suunnittelu: Laura Lyytinen

Teksti © Salla Simukka, 2020

Teoskokonaisuus © Tekijä ja Tammi, 2020

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-04-1305-7

SALLA
SIMUKKA

LUKITUT

TAMMI / HELSINKI

On usein turvallisempaa olla kahleissa
kuin vapaana.

(FRANZ KAFKA)

Ihminen on tuomittu vapauteen.

(JEAN-PAUL SARTRE)

Ihminen ei ole syntynyt olemaan vapaana.

(J. W. VON GOETHE)

Vapaus on oikeus olla valehtelematta.

(ALBERT CAMUS)

Vapaus on suuri vankila.

(PELLE MILJOONA OY)

Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja
tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan.

(YK:N IHMISOIKEUKSIEN JULISTUS)

Ja vitut.

(VEGA NORDSTRÖMIN LISÄYS KAIKKIIN EDELLISIIN)

*Meitä ei haettu yön pimeydessä.
Meitä ei pantu käsirautoihin ja raahattu
tappellevina mustiin autoihin.
Meidät noudettiin keskellä kirkasta päivää,
kohteliaasti ja rauhallisesti, emmekä me osanneet
edes taistella vastaan, koska emme ymmärtäneet,
mitä meille tapahtui.*

*Meitä oli viisikymmentä.
Tämä on meidän tarinamme.
Viisi meistä kertoo sen, vaikka viisi ääntä ei
riitä kattamaan kaikkien viidenkymmenen
ihmisen tarinoita. Mutta viisi on enemmän
kuin ei mitään.
Tämä on meidän tarinamme.
Nämä ovat meidän äänemme.
Kuunnelkaa niitä, että tietäisitte. Kuunnelkaa,
jotta ette voi sanoa, ettette tienneet.*

*Ei varmasti ollut tarkoitus, että kukaan kuolisi,
mutta niin kuitenkin kävi.
Ei varmasti ollut tarkoitus, että kaikki menisi
sellaiseksi kuin meni, mutta niin kuitenkin kävi.*

*Kuunnelkaa. Jotta näin ei pääsisi tapahtumaan
enää koskaan.*

**KAKSIKYMMENTÄ-
NELJÄ TUNTIA
ENNEN
KUOLEMAA**

Kaspian katsoo ympärilleen. Heitä on sellissä viisi, näin on sovittu. On parempi, mitä harvempi tietää suunnitelman yksityiskohdista. Muut luottavat heihin. Tai ainakin uskovat heihin tarpeeksi antaakseen ohjat heille. Soraäänät ovat hiljentyneet ja jos joku onkin sitä mieltä, ettei tähän pitäisi ryhtyä, hän on sitä hiljaa mielessään.

Meea, Oliver ja Johannes vilkuilevat toisiaan. Kaspian tajuaa, että heidän välillään on tapahtunut jotain. Jokin kolmikön kesken on muuttunut, mutta hän ei saa kiinni siitä, mikä se on. Eikä nyt ole aikaa selvittää ihmissuhdekuvioita. Sellin valvontakameran häiriö saa kestää enimmillään kolme minuuttia. Jos se jatkuu pidempään, ulkopuolella tullaan epäileviksi. Heidän on puhuttava suunnitelma läpi nopeasti.

Kaspian on hermostunut. Hänen kätensä etsiytyy vähän väliä tunnustelemaan povitaskua. Vega katsoo häntä kysyvä ilme silmissään. Vega tahtois selvästi sanoa jotain, mutta siihenkään ei ole aikaa. Kaspianin silmissä on puolestaan haa voitettun eläimen katse. Pedon, joka voi tehdä

mitä tahansa. Hänelle ei välttämättä ole viisasta uskoa niin tärkeää tehtävää kuin hänelle on varattu, mutta heillä ei ole enää vaihtoehtoja. Nyt on pakko vain noudattaa askelmerkkejä.

Meea alkaa puhua. Hänen äänensä on hengästynyt mutta vakuuttava. Hän puhuu nopeasti ja tarkasti. Sanat piirtävät heidän eteensä karttaa. Johannes puristaa Oliverin kättä.

Sitten Vega jatkaa. Heillä on enää vain pari minuuttia aikaa. Hän selittää toisille sen, mitä näiden on tarpeen tietää, ei enempää. On turha kulluttaa arvokkaita sekunteja sellaiseen, mitä toiset eivät kuitenkaan tajuaisi.

He kaikki tietävät, että suunnitelma on vaarallinen. He kaikki tietävät, että niin moni asia voi mennä pieleen.

He saattavat yhtä hyvin epäonnistua. Se on jopa todennäköisempää kuin onnistuminen.

Sitä kukaan heistä ei tiedä, että vuorokauden kuluttua yksi heistä on kuollut.

**KUUSI
KUUKAUTTA
ENNEN
KUOLEMAA**

V1:

VANKI

JOHANNES

Johannes istui auton suljetussa takaosassa, jossa ei ollut ikkunoita. Hänen oli vaikea arvioida, kauanko aikaa oli kulunut. Ehkä viisitoista minuuttia, ehkä kauemmin. Häntä noutamaan tulleet poliisit olivat takavarikoineet hänen puhelimensa eikä Johanneksella ollut muuta kelloa. Johannes yritti tuijottaa tiukasti eteensä, yhteen pisteeseen, ettei pahoinvointi olisi käynyt liian suureksi. Hänelle tuli autossa helposti huono olo ja siihen auttoi oikeastaan vain se, jos hän sai katsella maisemaa menosuuntaan.

Virkapukuiset poliisit, mies ja nainen, eivät olleet antaneet mitään selitystä Johanneksen nou-tamiselle. He olivat vain käskeneet hänen tulla mukaan, ja Johannes oli totellut kuin lammas. Kotona ei ollut ollut sillä hetkellä ketään muuta. Oli kesäloman viimeinen päivä, koulu alkaisi huomenna, lukion toinen vuosi. Johannes ei tiennyt, mitä hän oli ajatellut lähtiessään noin vain poliisien mukaan, jättämättä edes lappua pöydälle. Ehkä että kyse oli jostain rutiinijutusta. Tai siitä, että Kusipää oli tehnyt jotain ja Johannesta tarvittiin todistajaksi tai lausunnonantajaksi tai vastaavaa. Johanneksen elämässä oli aina pyörinyt huolestuneita viranomaisia, niin pitkään kuin hän saattoi muistaa. Sosiaalityöntekijöitä, Kelan virkailijoita... Ihmisiä jotka katsoivat huolestu-

neesti ja pahoittelevasti, mutta eivät lopulta tehneet mitään.

Mitä pidempään ajomatka mysteerikohteeseen kesti, sitä huonommaksi Johanneksen olo muuttui. Niin fyysisesti kuin henkisesti. Ei tässä ollut kyse mistään rutiinijutusta tai todistajanlausunnosta. Häntä vietiin jonnekin eikä hän tiennyt minne tai miksi.

Johannes iski rystysensä auton seinään ja sävähti kivusta, joka sai pahoinvoinnin unohtumaan hetkeksi. Hän kirosi mielessään sitä, ettei ollut lähettänyt viestiä Jennalle. Ja Oliverille. Miten ihminen saattoi olla näin idiootti? Äkkiä Johannes oli varma, että Kusipää oli kaiken takana tavalla tai toisella. Hänen ei olisi pitänyt lähteä niin kiltisti. Hänen olisi pitänyt tapella. Hänen olisi pitänyt muistaa, ettei systeemiin voinut koskaan luottaa.

VEGA

Vega valitsi itselleen nimen ollessaan yhdeksänvuotias. Sitä ennen hänellä oli ollut väärä nimi, äidin ja isän valitsema. Sinänsä aiemmassa nimessä ei ollut ollut mitään vikaa, mutta se ei vain ollut hänen. Väärä nimi oli ollut kuin ahdistavan kutittava villapaita tai jatkuvasti hiertävät kenkät.

Isä oli lukenut hänelle ääneen Philip Pullmanin *Kultaista kompassia*. Se oli ollut heidän perinteensä ihan viime vuosiin saakka, yhteiset lukuhetket, vaikka Vega oli oppinut lukemaan jo nelivuotiaana itsekin. Kirjassa oli tyttö nimeltä Lyra ja nimi oli kiehtonut Vegaa. Hän oli kysynyt, mistä nimi tuli, ja isä oli kertonut Lyyran tähdistöstä ja sen päätähdestä, Vegasta.

Hän oli tiennyt heti. Siinä oli hänen nimensä. Kuin kirkas tähti olisi syttynyt hänen sisällään. Hän oli kuiskannut nimeä ääneen itselleen ennen nukahtamistaan, ja se oli asettunut häneen, ympäröinyt hänet, ollut hänen. Hän oli pitänyt sen omana salaisuutenaan viikon, ennen kuin oli kertonut isälle ja äidille. He olivat ihmetelleet hetken, mutta eivät kauan. Vega oli aina kiitollinen siitä, kuinka nopeasti he olivat alkaneet kutsua häntä oikealla nimellä.

Vega piti siitä, millainen hänen nimikaimatähtensä oli. Se oli sinertävä ja aurinkoa selvästi

suurempi. Tuhansien vuosien kuluttua siitä tulisi maapallon uusi napatähti Pohjantähden tilalle, kun Maan akselin kiertyminen liikuttaisi pohjoisnapaa taivaalla. Eniten Vega piti kuitenkin siitä, että Suomessa tähti oli sirkumpolaarinen eli aina horisontin yläpuolella. Hän toivoi, että voisi itsekin olla samanlainen. Aina horisontin yläpuolella.

Vega oli tottunut siihen, että nimi aiheutti välillä kakistelua ja kummastelua. Hän oli tottunut siihen, että koko hänen olemuksensa ja tapansa elää aiheuttivat kummastelua, joten nimi oli siinä vain pientä. ”Ai oletko sä sitten joku vegaani myös?” oli yleisin kysymys. ”Olen”, hän vastasi tyyneästi. ”No oletko sä tyttö vai poika?” Se oli toiseksi yleisin kysymys. ”En”, Vega sanoi.

Älä anna muiden käsiin aseita, joilla he voivat satuttaa sinua.

Mutta älä myöskään koskaan, ikinä, ole epärehellinen itsellesi.

Nyt Vega katseli neljän hengen selliä, jossa hänen tulisi asua määrittelemättömän pitkä aika. Hän kuunteli sekasortoisia ääniä kauempaa. Ne kimpoilivat seinistä ja täyttivät kaiken ilmatilan. Vega oli lähtenyt etsimään selliään heti, kun ovet olivat menneet lukkoon heidän takanaan. Muut (Vega oli nopeasti laskenut, että heitä oli kaikkiaan viisikymmentä) olivat jääneet aulaan huutamaan, protestoimaan, hakkaamaan ovia. Vega tiesi, että protestoiminen oli turhaa. Hän oli tien-

nyt sen siitä lähtien, kun mustapukuiset poliisit olivat hakeneet hänet kotoa, eivätkä vanhemmat olleet voineet mitään, vaikka olivatkin yrittäneet estää. Tämä oli vääjäämätöntä.

Kun Vegan ranteeseen oli auton ikkunatossa takaosassa napsautettu älykellon kaltainen laite, hän ei ollut suotta kysellyt mitään. Hän oli ymmärtänyt, ettei olisi kuitenkaan saanut vastauksia. Laitteen näytöllä loisti ”V1: 27, 8”. Kun auto oli pysähtynyt ja Vega oli ohjattu ulos, hän oli käsittänyt joutuvansa vankilaan.

Miksi?

Se selviäisi varmasti myöhemmin. Vega saattoi kuvitella montakin syytä. Hän ei ollut ollut seitsemäntoistavuotisen elämänsä aikana pelkääntään kiltti. Kun hän näki muut, itsensä ikäiset, hämmentyneet, suuttuneet, itkevät nuoret, hän ajatteli, ettei tämä ollut mikään tavallinen vankeusrangaistus.

Rannelaitteen koodia ei ollut vaikea avata. ”V1” viittasi varmasti jollain lailla vankilaan. ”27” oli hänen oma vankinumeronsa. Joten ”8” täytyi merkitä selliä. Ei tämä mitään rakettitiedettä ollut. Vega oli varma, että mitä tahansa olikin tulossa, hän selviäisi siitä älynsä ja päättelykykynsä turvin. Hän oli kirkas, kylmävaloinen tähti.

Pian muutkin kasisellin asukkaat löytäisivät paikalle. Vega nousi varpailleen ja kurkotti nähdäkseen ulos pienestä ikkunasta. Se ei onnistunut.

Hän kiipesi toiselle yläsängyistä ja näki vankilan pihaa, muuria ja ohuelta tuntuva juovan sinistä taivasta.

Yläsänky olisi hänen. Hänen oli saatava olla horisontin yläpuolella.

ÄÄNI

KAIUTTIMISTA:

Metsäjoen vankilan asukkaat! Kuunnelkaa tarkkaan. Mitä nopeammin ja tarkemmin sisäistätte pian kuulemanne viestin, sitä helpompaa teillä on. Olkaa siis hiljaa, keskittykää ja painakaa jokainen sana mieleenne. Samat tiedot löytyvät myös selleistänne kirjallisina, mutta on epätodennäköistä, että kaikki teistä jaksaisivat lukea niitä.

Te olette nyt vankilassa. Teidät on vangittu, koska on olemassa vahvat perusteet olettaa, että jokainen teistä tekee jossain vaiheessa rikoksen, josta teitä kuuluu rangaista. Ette ole tehneet noita rikoksia vielä, mutta todennäköisyyslaskelmat osoittavat, että teette ne. Olette täällä siksi, että nyt on viimeinen hetki tehdä parannus. Elämänne suunta voi vielä kääntyä. Jos pystytte ennen kahdeksantoistavuotissyntymäpäivääne tunnustamaan tulevan rikoksenne ja osoittamaan katumusta, pääsette vankilasta. Mikäli ette, jääte kärsimään rangaistustanne.

Teidät on valittu tuhansien joukosta tähän ohjelmaan, joka kulkee nimellä "Sovitus ennen rikosta". Koko yhteiskunnan kan-

nalta on äärimmäisen tärkeää pystyä ennaltaehkäisemään rikollisuutta. Teillä on nyt mahdollisuus osoittaa, että ihminen kykenee muuttumaan ennen ratkaisevaa käännekohtaa. Onnittelut teille siitä!

Metsäjoen vankila on täysin automatisoitu laitos, jossa ei ole lainkaan ulkopuolista henkilökuntaa. Te hoidatte kaiken tarvittavan ruuanlaitosta siivoukseen ja pyykinpesuun. Teitä valvotaan kameroiden avulla vuorokauden ympäri. Sellienne ovet sulkeutuvat illalla kello 22 ja avautuvat aamulla kello seitsemän. Jos ette ole sellissäne tuolloin, joudutte nukkumaan käytävällä. Sitä ei suositella.

Olette täällä täysin turvassa eikä mikään tai kukaan voi vahingoittaa teitä, kun noudatatte sääntöjä. Jokaisesta pienimmästäkin väärinkäytöksestä kuitenkin rangaistaan sähköiskulla, joka on vaaraton, mutta erittäin epämiellyttävä. Ranteissanne olevat laitteet toimivat kulkukortteinne ja myös sähköiskurangaistusten välittäjinä.

Jokaisella teistä on oma tunnistusnumero laitteessanne, samoin kuin tieto sellinne numerosta. Sellipaikkoja ei saa vaihtaa, se on rangaistukseen johtava rike. Listan muista rikkeistä ja väärinkäytöksistä löydätte selleistänne. Mikäli valvontakamerat havaitsevat muuta rikkeeksi katsottavaa toimintaa, rangaistus seuraa välittömästi, vaikka rike ei olisi ollut listassa. Käyttäytymällä kunolla vältätte rangaistukset.

Rannelaite mittaa jatkuvasti elintoimintojanne ja mikäli mitauksissa havaitaan sairaus, teille toimitetaan tarvittavat lääkkeet tai vakavissa tapauksissa teidät viedään sairaalaan. Jatkuva lääkitystä tarvitsevat saavat lääkeannoksensa säännöllisesti. Sairauden teeskenteleminen on turhaa, sillä laitetta ei voi huijata.

Itsensä tarkoituksellinen vahingoittaminen on tehty lähes mahdottomaksi ja siitä seuraa myös rangaistus.

Sähköiskurangaistusten lisäksi on olemassa myös eristysrangaistus. On turha lähteä kokeilemaan, mitä pitää tehdä sen saadakseen.

Olette saaneet pitää puhelimenne, mutta kannattaa huomioida, että niillä ei voi soittaa eikä lähettää viestejä eikä niissä ole nettiyhteyttä. Tämä kaikki on omaksi parhaaksenne. Mitä vähemmän olette millään tavalla kontaktissa ulkomaailmaan, sitä paremmin pystytte keskittymään siihen, miksi olette täällä.

Vankilan keskiosasta löytyy äänieristetty tunnustushuone, jonne pääsee yksi henkilö kerrallaan. Tunnustushuoneessa voi tunnustaa rikoksen, jonka tulisi tekemään. Jos tunnustus osuu oikeaan ja katumus on aitoa, olette sovittaneet rikoksenne ja pääsette vapaiksi. Se tapahtuu sitä nopeammin, mitä tarkemmin noudatatte ohjeita ja tutkiskelette itseänne.

Vaikka olettekin vankilassa, voitte ajatella aikaanne täällä myös retriittinä tai mahdollisuutena hiljentymiseen ja itsenne tutustumiseen. Käyttäkää päivänne hyödyllisesti ja muistakaa: tämä kaikki on teidän omaksi parhaaksenne.

MEEA

Hälinä oli tauonnut hetkeksi, kun kaikki olivat hiljentyneet kuuntelemaan kuulutusta. Sen loputtua meteli räjähti taas valloilleen.

– Ette te voi pitää meitä täällä! Tää on ihmis-oikeusrikos!

– Jos ei nää ovet nyt vittu aukea, mä panen koko paikan paskaksi!

– AAAPUUUUAAAAA!!!!

Meea vetäytyi vähän syrjään muista. Hän oli ollut elämänsä aikana niin monessa mielenosoituksessa, että tiesi, mitä voisi tapahtua. Osa porukasta kuumeni helposti liikaa ja joukkohysteria sai usein mukaansa nekin, jotka olivat muuten rauhallisia. Meea oli kokenut sen itsekin. Hän oli joskus huutanut väen mukana täyttä kurkkua iskulauseita, jotka olisivat yksin sanottuina tuntuneet liian provosoi-vilta tai dramaattisilta. Hän tiesi myös, että tällai-sissa tilanteissa jotkut nauttivat siitä, että pääsivät yhteentulon keskelle, jopa fyysiseen tappeluun.

Meea odotti, että kaiuttimista tulisi uusi kuu-lutus, joka kertoisi, että he olivat piilokamerassa. Tai jonkun muun huijauksen kohteena. Eihän täl-lä tavalla todellakaan voinut toimia, ei Suomen kaltaisessa oikeusvaltiossa. Ei ketään voitu ran-gaista rikoksesta, jota hän ei ollut tehnyt.

Viisi tai kuusi nuorta hyökkäsi täydellä voimalla ovia päin. Sitten he alkoivat säpsähdellä ja älähtää

tai uikuttaa kivusta ranteitaan pidellen. He olivat varmaan saaneet sähköiskuja. Vaikka kuulutus oli väittänyt niiden olevan vaarattomia, heidän tuskasta vääristyneet kasvonsa pelottivat. Paniikki alkoi kiivetä selkää pitkin ylös ajatuksiin saakka. Mitä jos tämä olikin täyttä totta?

Meea katseli muita ja yritti arvioida, millaisia he olivat. Kaikki näyttivät suunnilleen hänen ikäisiltään, 16–17-vuotiailta. Poikia oli vähän enemmän kuin tyttöjä. Rodullistettuja oli arviolta kymmenkunta. Yksi viidesosa. Siitä olisi varmasti joku rasisti repinyt riemukasta raivoa. ”Tässä se nyt nähtiin! Rikollisia kaikki!” Sama rasisti olisi takuulla sulkenut silmänsä niiltä vaaleatukkaisilta ja sini-silmäisiltä jätkiltä, joiden ajellut päät ja kaulassa roikkuvat leijonakorut puhuivat omaa kieltään.

Kukaan ei kuitenkaan näyttänyt Meeasta suoranaisesti rikolliselta. Tai mistä hän muka tiesi, miltä rikolliset näyttivät. Ehkä hän kuvitteli lähinnä selkä kyyryssä ja hupparin huppu silmillä istuvia tyyppejä, joita näki joskus oikeudenkäyntikuvissa. Meea ei ollut koskaan tätä ennen käynyt vankilassa. Hän ei edes tuntenut ketään, joka olisi ollut vankilassa. Hän oli elänyt elämää, jota voisi kutsua ”suojatuksi”.

Meea ei voinut käsittää, miksi hän oli täällä. Hän oli aina ollut kunnollinen ja tunnollinen, mallioppilas, oppilaskunnan puheenjohtaja, loistava ja vastuuntuntoinen isosisko. Hemmet-

”Meidät noudettiin keskellä
kirkasta päivää,
kohteliaasti ja rauhallisesti.
Ei varmasti ollut tarkoitus,
että kukaan kuolisi.
Ei varmasti ollut tarkoitus,
että kaikki menisi
sellaiseksi kuin meni.
Tämä on meidän tarinamme.”

ISBN 978-952-04-1305-7

N84.2

www.tammi.fi

Kansi: Laura Lyritinen

Kannen alkuperäiskuvat: iStockphoto